

การศึกษา

เดินเป็นขุนนาง

คณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายว่า เดินเป็นขุนนาง เป็นสำนวนไทยโบราณในสมัยรัตนโกสินทร์ จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หมายถึง การพยายามเดินหาตัวแทนหรือนายหน้า ไปติดต่อกับเจ้านายทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน หรือติดต่อกับขุนนางตลอดจนบุตรภรรยา เพื่อติดสินบนบุคคลดังกล่าว ให้หาโอกาสช่วยกราบบังคมทูลให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตนเองได้เป็นขุนนาง ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการเมือง จึงเรียกกันเป็นการเฉพาะว่า เดินเป็นเจ้าเมือง หรือ เดินเป็นผู้ว่าราชการเมือง หรือ เดินเหิน ก็เรียก ปัจจุบันใช้คำว่า วิ่ง หรือ วิ่งเต้น

การรับราชการของขุนนางไทยในสมัยโบราณไม่มีเงินเดือนตอบแทนเป็นรายเดือนที่ปัจจุบัน มีเพียงเบี้ยหวัดเงินปีที่พระมหากษัตริย์พระราชทานกับทั้งเครื่องแต่งกาย เครื่องประกอบยศตามบรรดาศักดิ์ และไพร่สมให้เป็นกำลังในการทำราชการ ส่วนขุนนางหัวเมืองนั้น นอกจากสิ่งตอบแทนดังกล่าวแล้ว ยังได้รับส่วนแบ่งจากการเก็บเงินรายได้แผ่นดิน และยังมีผลประโยชน์ที่ได้จากอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งที่ดำรงอยู่

ด้วย เมื่อได้รับราชการแล้ว บางคนก็พยายามวิ่งเต้นเข้าหาผู้มีอำนาจ เพื่อติดสินบนให้ช่วยให้ตนเองได้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญขึ้น จึงเกิดประเพณีอาศัยตำแหน่งในราชการหากินกันทั่วไป ที่เรียกกันว่า “กินเมือง” ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังคงมีการเดินเป็นขุนนาง เป็นเจ้าเมือง ผู้ว่าราชการเมืองอยู่ ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของการปกครองหัวเมือง ต่อมา หลังการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. ๒๔๓๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า สมควรรวมการปกครองหัวเมืองให้ขึ้นกับกระทรวงเดียว จึงมี “ประกาศจัดป็นนำที่กระทรวงมหาดไทย” พ.ศ. ๒๔๓๗ ให้กระทรวงมหาดไทยปกครองหัวเมืองภายในพระราชอาณาเขต ยกเว้นกรุงเทพมหานครให้อยู่ภายใต้กระทรวงนครบาล โดยกระทรวงมหาดไทยได้จัดการปกครองหัวเมืองใหม่ โดยรวมหัวเมืองเข้าเป็นมณฑล มีข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลเป็นผู้ปกครอง ต้องคัดเลือกบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิที่เหมาะสมไปดำรงตำแหน่ง ตั้งเงินเดือนขุนนางข้าราชการหัวเมือง ห้ามบรรดาเจ้าเมืองกรมการเมืองหากินในหน้าที่ราชการ เป็นการเลิกระบบการปกครองแบบกินเมืองนับแต่นั้นมา.

อิสริยา เลหาติรานนท์